

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้พยากรณ์ไว้ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน (World Tourism Organization, 2008) ธนาคารโลก (World Bank) ได้ประมาณการว่าการเติบโตของประเทศกำลังพัฒนาจะเพิ่มในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ประเทศอุตสาหกรรมจะเพิ่มอัตราร้อยละ 2.5 ต่อปี ภูมิภาคที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก โดยประเทศที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือนคือ จีน ฮองกง ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแหล่งใหม่ที่มีแนวโน้มเติบโตสูงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคิดเป็น 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Holden, 2005)

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี จากตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551) ในปัจจุบันความต้องการด้านการท่องเที่ยวของมนุษย์มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยหลายประการ เช่น การคมนาคม การขนส่ง การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนและมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนหลายลักษณะ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งรวมไปถึงเกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ

แม้การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านทั้งต่อสถานที่ท่องเที่ยวและตัวนักท่องเที่ยวแต่ในอีกด้านหนึ่งกลับก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ ทั้งในมิติด้านธรรมชาติ สังคมสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างมากทั้งทางตรงและทางอ้อม คือชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ดำเนินการไปโดยค่อนข้างขาดความเอาใจใส่ดูแลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชนและชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือความเสื่อมโทรมและการลดปริมาณลงของทรัพยากรธรรมชาติ เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัญหามลพิษต่างๆที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวและพัฒนาที่ขาดความสมดุล (ประภาส อินทนปสาธน์, 2546: 2)

ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ขึ้นโดยมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งล้วนมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน คือ มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชนที่มีการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานมากกว่าการบริโภคทางวัตถุ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีการท่องเที่ยวแบบสัมผัสชุมชนบท ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของชุมชนนั้น

แนวโน้มการท่องเที่ยวของทั่วโลกในปัจจุบันจะพบว่าเปลี่ยนแปลงไปมาก ในอดีตนักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวแบบฉาบฉวย แต่ปัจจุบันนักท่องเที่ยวมักนิยมเข้ามาเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ที่ผ่านมากการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกของประเทศไทยมักเน้นจุดขายไปที่แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทะเล น้ำตก ภูเขา เพื่อเชิญนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ แต่การท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังจะค่อยๆลดความนิยมลง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นประจำจะไม่ยอมเดินทางหรือพำนักอยู่กับสถานที่ท่องเที่ยวเดิมๆ ขณะที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นครั้งแรกอาจจะไม่ประทับใจกับแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของไทยอีกต่อไป จึงจำเป็นที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยจะต้องเน้นจุดขายใหม่และที่มีแนวโน้มร่วมสมัยที่สุดตอนนี้คือ “วิถีชุมชน-วัฒนธรรมท้องถิ่น” ซึ่งแสดงอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละชุมชนออกมาให้นักท่องเที่ยวได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์อย่างอิมเมอร์ และ “แลนด์ ออฟ สไมล์” หรือสยามเมืองยิ้มซึ่งเป็นคำขวัญที่นักท่องเที่ยวคุ้นหู เป็นอีกเสน่ห์ที่ไปกันได้ดีกับ “การท่องเที่ยวเชิงชุมชน” โดยเฉพาะชุมชนในต่างจังหวัด ยังคงมีกลิ่นอายของวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น (ณัฐธีรา ขจรเสวีลิขิตกุล, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจพิเศษ, 2550, หน้า D4)

นอกเหนือจากการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและการจับจ่ายซื้อสินค้า ยังมีนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวเพื่อไปสัมผัสวิถีชีวิตของแหล่งชุมชนที่มีอัตราขยายตัวสูงถึง 20-30% ต่อปี กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความ

สนใจการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย สหรัฐอเมริกา เกาหลีและญี่ปุ่น นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ให้ความสนใจ ต้องการเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมในชนบทของไทย ที่มาของการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชีวิตชุมชนเริ่มเกิดขึ้นเมื่อมีประชาชนจากประเทศเหล่านี้กลุ่มหนึ่งเข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา ทำให้ต้องพำนักระยะยาวอยู่ในประเทศไทย ทำให้เกิดความประทับใจในวิถีชุมชนที่เข้าไปสัมผัส กลายเป็นการสื่อสารกระจายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลให้ชุมชนแห่งนั้นๆ มีนักท่องเที่ยวจำนวนเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันเริ่มมีกระแสการเดินทางตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคเอกชนเริ่มหันมาส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น ชุมชนเองก็ได้ประโยชน์ คนเริ่มกลับมาให้ความสนใจแสวงหาวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ขณะที่ในชนบทของไทยก็ล้วนมีความหลากหลายของชุมชน มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมที่น่าค้นหา ทั้งภาคอีสานเหนือ ใต้ และกลาง การเข้าไปเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น ยังสามารถเชื่อมโยงไปได้กับเป้าหมายที่ภาครัฐต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพึ่งพาภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับชุมชนรวมทั้งรู้จักรักษาสิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่โดยการร่วมแรงร่วมใจหันหน้าเข้าหากันระหว่างชุมชน เป็นการตอบโจทย์ทางอ้อมในการรักษาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน (สามารถ ศรีดาวเรือง, กรุงเทพธุรกิจบิซวีค, วันที่ 23-29 พ.ย. 2550, หน้า D6)

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้ามาสู่ประเทศชาติเป็นจำนวนมากในแต่ละปี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ได้จัดให้มีโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการส่งเสริมผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศให้มีจิตสำนึก และมีการบริหารจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืน รางวัลต่างๆประกอบด้วยรางวัลประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว, รางวัลประเภทการสื่อสารและประชาสัมพันธ์, รางวัลประเภทรายการนำเที่ยว, รางวัลประเภทแหล่งท่องเที่ยว, รางวัลประเภทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และรางวัลประเภทที่พักนักท่องเที่ยว แต่ในปี พ.ศ. 2550 มีรางวัลพิเศษเพิ่มขึ้น คือ รางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อร่วมเฉลิมฉลองโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวปี 2550-2554 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการนำเสนอสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนยกระดับตราสินค้า โดย ททท.เชื่อว่าผลจากการจัดโครงการนี้จะทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวตลอดจนการ

ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ของไทยมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น และเหตุผลสำคัญที่ทำให้ ททท.จัดการประกวดชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวขึ้นนั้น เพราะเห็นว่าการท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังเป็นแนวโน้มของการท่องเที่ยวโลก โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ๆ มากยิ่งขึ้นและประเทศไทยก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเช่นกัน ด้วยความที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย มีสถานที่ท่องเที่ยวแปลกๆ และสวยงาม ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันและมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนกัน จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะดึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าไปเรียนรู้ ศึกษา วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของแต่ละชุมชน สำหรับชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลในครั้งนี้ เชื่อว่าจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในด้านบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นไปยังชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทำให้ชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยซึ่ง“รางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว” จะเป็นเครื่องหมายรับประกันที่สร้างความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

ชุมชนที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว จะต้องประกอบไปด้วยมิติหรือปัจจัยสี่ด้านที่สำคัญ คือ

1. ชุมชนดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. ชุมชนมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว
4. ชุมชนมีปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการตัดสินการประกวด โดยการให้คะแนน การพิจารณาองค์ประกอบของรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวนั้น คณะกรรมการตัดสินการประกวด เป็นผู้ให้คะแนนว่าชุมชนต่างๆ มีมิติใดหรือปัจจัยใดบ้างที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามเกณฑ์และสมควรได้รับรางวัล ทว่าเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวของ ททท. นั้น ทำขึ้นโดยการกำหนดเกณฑ์ทั้ง 4 ด้านไว้เบื้องต้น โดยให้แต่ละชุมชนส่งหลักฐานและผลงานที่ปฏิบัติตามหรือเข้าข่ายตามเกณฑ์ดังกล่าว และคณะกรรมการตัดสินจะเดินทางไปตรวจสอบหลักฐานดังกล่าวที่ชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550)

ทว่าเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้มีการอ้างอิงว่ามีดีหรือปัจจัยทั้งสี่ด้านดังกล่าวที่นำมาเป็นเกณฑ์การพิจารณาตัดสินนั้น นำมาจากผลวิจัยใดๆ ที่จะยืนยันได้ว่า ชุมชนที่จะได้รับรางวัลดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องมีคุณสมบัติตามสี่มิติหรือปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น ทั้งนี้ปัจจัยต่างๆ จากมุมมองของผู้นำชุมชนที่ได้รับรางวัลอาจมีความเหมือนหรือแตกต่างจากปัจจัยหรือเกณฑ์ที่คณะกรรมการขนานมาเป็นเกณฑ์ตัดสิน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชุมชนที่ได้รับรางวัลนั้น อาจจะไม่ใช่ในทุกข้อของปัจจัยหรืออาจจะมีปัจจัยที่สำคัญอื่นใดนอกเหนือจากเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยคณะกรรมการตัดสินการประกวด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาจากมุมมองของผู้นำชุมชนที่ได้รับรางวัลนี้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในชุมชนของตนเองอย่างดีที่สุด

งานวิจัยนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องประสบความสำเร็จในการจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน โดยศึกษาจากภายในชุมชน รวมทั้งศึกษาเพิ่มเติมด้านลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำส่วนสำคัญของการศึกษาไปเป็นแนวทางการพัฒนาการทำงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบดังกล่าว รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนอื่นให้เกิดการพัฒนาชุมชนโดยใช้การทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนมากขึ้น เป็นการช่วยส่งเสริมการสร้างความสำเร็จให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า และเพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องประสบความสำเร็จในการจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการทำงานที่เกี่ยวข้องโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการทำงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัลจาก ททท. มีทั้งหมด 62 แห่ง แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางเวลาและงบประมาณ งานวิจัยนี้จึงศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีทั้งหมด 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ

1. ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประธานองค์กรด้านการท่องเที่ยวหรือหัวหน้าชุมชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางจำนวน 24 แห่ง

2. ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางทั้ง 24 แห่ง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อรวบรวมและอธิบายแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้รวบรวมข้อมูลมาอธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจจะมีทั้งปัจจัยของ ททท. ปัจจัยจากงานวิจัยต่างๆ และปัจจัยที่ได้รับข้อมูลหลังจากการวิจัย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใน 3 ด้านคือ

1. ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น และนำปัจจัยที่ได้จากชุมชนหลังจากการวิจัยมารวบรวมเปรียบเทียบกับปัจจัยของ ททท. และปัจจัยจากงานวิจัยต่างๆ เพื่อทราบปัจจัยสำคัญที่แท้จริงที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จและเพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

2. ศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว ประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในมุมมองของท้องถิ่น
2. เรียนรู้ถึงลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนของแต่ละชุมชน การจัดการครัวเรือนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร
3. รับรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. สามารถเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบในการพัฒนาชุมชนที่นำองค์ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาประยุกต์ใช้ นำไปปรับปรุงระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นแนวทางสำหรับชุมชนอื่นที่ต้องการประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการเพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนอย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อีกทั้งจะต้องให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการอย่างยั่งยืนและคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ชุมชนที่ได้รับรางวัล ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว จากโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประจำปี พ.ศ.2550 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ มีอุดมการณ์ หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน มีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อ

กัน มีการเรียนรู้ในการกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันและมีการจัดการที่มีการรวมตัวของกลุ่มคน และพัฒนากลายเป็นชุมชนขึ้นมา ก่อให้เกิดพลังในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดีงามทุกอย่าง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพ

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำให้ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ต้องมิใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก

การจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในการประสานทรัพยากรที่องค์การมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งกระบวนการในการจัดการนั้น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดตัวบุคคล การสั่งการ และการควบคุม

การอนุรักษ์ หมายถึง การบริหารจัดการของมนุษย์ในการใช้สิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อเนื่องยั่งยืนสูงสุดแก่คนรุ่นปัจจุบัน โดยที่ยังสามารถรักษาศักยภาพของสิ่งแวดล้อมให้ยังคงเอื้อประโยชน์ สนองความต้องการและความใฝ่หาของคนในรุ่นต่อไปได้

ศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้, ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคาร สิ่งก่อสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิตบริการต่างๆ มีจำนวนเหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว